

~~_____~~

MINISTERIE VAN DEFENSIE

Militaire Inlichtingendienst

Postbus 20701
2500 ES 's-Gravenhage

Telefoon 070 - 3 18 81 88
Telefax 070 - 3 18 79 51

Aan:

- Zie verzendlijst

Uw brief

Uw kenmerk

Ons nummer

Datum

DIS/94/095/2129

10 oktober 1994

Onderwerp: Joegoslavië: recente ontwikkelingen
(nr 36/94)

1. Hierbij doe ik U toekomen een notitie over de recente ontwikkelingen in het voormalige Joegoslavië.
2. Zonder bijlage is deze brief ongerubriceerd.

Hoofd Militaire Inlichtingendienst
voor deze,
Hoofd Afdeling Inlichtingen

~~_____~~
~~_____~~
~~_____~~
~~_____~~
~~_____~~
Kolonel - KLu

Bijlagen
één (1)

Bezoekadres
Kalvermarkt 28
's-Gravenhage

Doorkiesnummer
070 - 3 18 66 34

Verzoeken bij beantwoording datum, nummer en onderwerp te vermelden

~~_____~~

[REDACTED]

VERZENDLIJST behorende bij brief MID nr. DIS/94/095/2129 d.d. 10 oktober 1994

AAN:

Coördinator van de Inlichtingen- en Veiligheidsdiensten
(Secretaris Generaal Ministerie Algemene Zaken)

Hoofd Binnenlandse Veiligheidsdienst
t.a.v. Dhr. [REDACTED]

Ministerie van Buitenlandse Zaken
t.a.v. plv DGPZ

NL-HPMV NAVO-Brussel

IMS/INT DIV, t.a.v. kol [REDACTED] d.t.v. HPMV [REDACTED]

INTERN:

HMID
HACIV t.a.v. BCI
HAI
HMA
CIC
Archief

[REDACTED]

Bijlagen
één (1)

Bezoekadres
Kalvermarkt 28
's-Gravenhage

Doorkiesnummer
070 - 3 18 66 34

Verzoeken bij beantwoording datum, nummer en onderwerp te vermelden

[REDACTED]

MINISTERIE VAN DEFENSIE
MILITAIRE INLICHTINGEDIENST/CO

ONTWIKKELINGEN IN DE VOORMALIGE JOEGOSLAVISCHE FEDERATIE

36/94

(Afgesloten 101200 OKT 1994)

Bosnië-Herzegovina

Een recente studie beschrijft het effect van de boycotmaatregelen die "Joegoslavië" heeft genomen tegen de Bosnisch-Servische republiek (RS). Zoals bekend waren deze uitgevaardigd als reactie op de weigering van de RS om het voorstel van de internationale Contactgroep voor een territoriale verdeling van Bosnië-Herzegovina te aanvaarden. In die studie wordt erop gewezen dat de Bosnisch-Servische strijdkrachten (VRS) acht van de in totaal 13 brandstof-opslagplaatsen van het voormalige Joegoslavische Volksleger beheersen. Bovendien hebben zij de beschikking over vijf civiele opslagplaatsen. De capaciteit van die opslagplaatsen is bijna 1 miljoen ton. Ook op munitiegebied bestaan aanzienlijke reserves. Op grond daarvan wordt geconcludeerd dat de VRS de strijd in Bosnië-Herzegovina nog geruime tijd zullen kunnen volhouden, zelfs indien de hulp vanuit "Joegoslavië" volledig tot stilstand zou zijn gekomen. Overigens wordt dit laatste in de betreffende studie betwijfeld. Er zijn inderdaad aanwijzingen dat de militaire leveranties ten minste voor een deel doorgang blijven vinden.

In de civiele sector is de invloed van "Joegoslavië" op de RS beperkt. De RS is voor een (klein) deel afhankelijk van voedselimporten, maar beschikt vermoedelijk over voldoende reserves om in ieder geval de komende winter door te komen. Bovendien zijn voedsel- en andere humanitaire leveranties uitgezonderd van de "Joegoslavische" boycot. Gezien het lage niveau waarop de industrie van de RS werkt, zou ook het stopzetten van grondstoffenleveranties en van de afname van eindprodukten weinig tastbare resultaten hebben. De eventuele effecten van de boycot zullen vermoedelijk het grootst zijn bij de energie- en geldvoorziening. De RS gebruikt de "Joegoslavische" dinar en is daarmee volledig afhankelijk van levering van geldmiddelen uit "Joegoslavië". Bovendien produceert de RS weliswaar steenkool, maar geen aardolie. Er zijn echter volgens de studie in beginsel mogelijkheden olieprodukten te smokkelen via Macedonië en "Joegoslavië".

Er zijn overigens aanwijzingen voor tekorten aan reserve-onderdelen bij de VRS. In verband daarmee zouden eenheden bepaalde wapens "kannibaliseren". Indien bevestigd, zou deze ontwikkeling het overwicht in zware wapens dat de VRS nog steeds hebben kunnen aantasten. Er zijn evenwel ook meldingen dat zij Kroatische handelaren hebben benaderd in pogingen schaarse goederen te kopen. Het is niet uitgesloten dat Kroaten inderdaad onderdelen zullen willen leveren. In de conflicten in het voormalige Joegoslavië waren er herhaaldelijk aanwijzingen dat

individueen uit winstoverwegingen transacties zijn aangegaan die haaks stonden op de belangen van hun land.

De Bosnisch-Servische leider Karadzic heeft gesteld dat de RS bereid zou zijn genoeg te nemen met "veel minder" dan 64% van de oppervlakte van Bosnië-Herzegovina, mits de internationale gemeenschap bereid is de soevereiniteit van de dan resterende RS te erkennen. Zelfs zei hij niet uit te sluiten dat de RS een federatie zou aangaan met de andere delen van het huidige Bosnië-Herzegovina, maar alleen indien de deelstaten het recht hebben op een eigen munteenheid, een eigen buitenlandse politiek en buitenlandse handel. Overigens onderstreepte Karadzic dat de RS ook in dat geval de beschikking zou moeten hebben over een coherent gebied met adequate natuurlijke hulpbronnen. Deze uitspraken van Karadzic zijn vermoedelijk vooral bedoeld om een constructieve opstelling van de Bosnische Serviërs te suggereren. Het lijkt overigens prematuur om aan te nemen dat de Serviërs, die momenteel naar schatting 70% van het Bosnische grondgebied beheersen, daadwerkelijk bereid zouden zijn tot aanzienlijke territoriale concessies, zelfs indien hier internationale erkenning tegenover zou staan.

De opperbevelhebber van de VRS, Mladic, heeft gesteld bereid te zijn tot een onmiddellijke en onbeperkte wapenstilstand. Ook deze opmerkingen zijn vermoedelijk voornamelijk bedoeld voor de internationale publieke opinie. Hierbij moet overigens worden opgemerkt dat een volledige beëindiging van de strijd zou inhouden dat de Moslims geen gelegenheid meer zouden hebben om de Servische veroveringen terug te draaien en derhalve voor hen onaanvaardbaar zou zijn.

Er zijn aanwijzingen dat de Bosnische minister van Buitenlandse Zaken Ljubijankic dermate gedesillusioneerd is over de vorming van een Federatie met de Bosnische Kroaten, dat hij het streven daarnaar zou willen opgeven. Hij zou met name de Kroatische president Tudjman verantwoordelijk houden voor het uitblijven van vooruitgang bij de vorming van de Federatie, omdat deze niet in staat is de extreem-nationalistische Kroaten in Bosnië-Herzegovina zijn wil op te leggen. Bovendien is Ljubijankic bevreesd dat Tudjman de Federatie wil opofferen in onderhandelingen met zijn Servische ambtgenoot Milosevic over een bilaterale oplossing van het Bosnische probleem. Overigens zou Ljubijankic voor deze opstelling geen steun ondervinden van onder meer de Bosnische vice-president Ganic en premier Silajdzic, die geen alternatief zien voor de Federatie.

Het lijkt weinig twijfel dat er, ondanks de overeenkomsten van de Bosnische president Izetbegovic met Tudjman eerder deze maand, nauwelijks voortgang wordt geboekt bij de vorming van de Federatie. De redenen daarvoor zijn gelegen in het diepe onderlinge wantrouwen en het feit dat de Bosnische Kroaten de samenwerking met de Moslims ondergeschikt maken aan hun streven naar (feitelijke) aansluiting van de Bosnisch-Kroatische gebieden bij Kroatië zelf. Tegen die achtergrond lijken de pogingen om die Federatie daadwerkelijk inhoud te geven bij voorbaat vruchteloos. Voor de Bosnische Moslims, die zonder samenwerking met de Kroaten slechts de beschikking hebben over een relatief klein, (infra-)structureel onafhankelijk gebied zonder toegang tot de zee, is er echter vermoedelijk geen praktisch alternatief voor voortzetting samenwerking met de Kroaten.

Izetbegovic heeft in zijn rede voor de Algemene Vergadering van de Verenigde Naties aangegeven vooralsnog niet te willen aandringen op opheffing van het embargo op wapenleveranties aan zijn troepen. Ook de Amerikaanse president Clinton, die onder binnenlandse politieke druk staat om het embargo desnoods eenzijdig op te heffen, heeft gezinspeeld op een voorwaardelijke opheffing, die pas op termijn (mogelijk zes maanden) zou worden geëffectueerd. Zoals reeds eerder gemeld, was er over deze kwestie een controverse ontstaan binnen de Bosnische politieke en militaire leiding. Een stroming rond Silajdzic bleef aandringen op snelle opheffing, zodat de Moslims zich adequaat zouden kunnen bewapenen en het legitieme recht op zelfverdediging tegen de Bosnisch-Servische agressie zouden kunnen uitoefenen. De andere stroming, rond Izetbegovic, stemt in beginsel in met dit pleidooi, maar acht de aftocht van UNPROFOR die een waarschijnlijk gevolg zou zijn van opheffing van het wapenembargo, niet in het belang van de Moslims. Een nevenoverweging is dat de Moslims ook onder het embargo in staat zijn geweest hun bewapening kwalitatief en kwantitatief te verbeteren. De recente uitspraken van Izetbegovic wijzen erop dat het dispuut in zijn voordeel is beslecht.

Kroatië

De VN-Veiligheidsraad heeft vorige week besloten de mandaten van UNPROFOR voor Bosnië-Herzegovina, Kroatië en Macedonië met zes maanden te verlengen. Deze beslissing is opmerkelijk, met name omdat het Kroatische parlement zich enkele dagen tevoren had uitgesproken voor opheffing van het mandaat en onderhandelingen met de VN over een nieuw mandaat, dat gedetailleerde afspraken zou moeten omvatten voor herintegratie van de Krajina (de "Servische Republiek" in Kroatië) in het Kroatische staatsverband en terugkeer van de vluchtelingen naar de UNPA's. De reactie van de Kroatische regering op het besluit van de Veiligheidsraad is tot op heden terughoudend geweest, hetgeen erop wijst dat zij van tevoren was geconsulteerd over het voornemen van de Veiligheidsraad. Denkbaar is echter dat de ongewijzigde verlenging impopulair zal zijn bij de Kroatische vluchtelingen uit de UNPA's en bij leden van de Kroatische strijdkrachten, die van mening zijn dat een ongewijzigde verlenging van het mandaat met zes maanden kan leiden tot voortduring van de status quo rond de UNPA's. Er moet dan ook rekening mee worden gehouden dat Kroatië ook de komende maanden militaire druk zal blijven uitoefenen op de Krajina teneinde de Serviërs naar de onderhandelingstafel te dwingen en tegemoet te komen aan de eisen van de eigen bevolking.

In dit verband is vermeldenswaard dat de Kroatische CGS Bobetko bij een recent bezoek aan de Kroatische eenheden in Osijek (bij UNPA-oost) opnieuw heeft gesteld dat de "bevrijding" van het totale gebied van de UNPA's nabij is en dat Kroatië de "agressor" op korte termijn, en desnoods uitsluitend met eigen middelen, uit de "Servische" gebieden zal verdrijven. Hoewel dergelijke uitspraken op zich niet ongewoon zijn, is denkbaar dat zij in dit geval mede bedoeld zijn om de onvrede van de strijdkrachten met de situatie in de UNPA's te beteugelen.

Er zijn aanwijzingen dat Servische bewoners van UNPA-west zijn gevlucht naar de aangrenzende Bosnisch-Servische gebieden. De belangrijkste reden zou zijn dat de levensomstandigheden in UNPA-west aanzienlijk zijn verslechterd. Volgens recente waarnemingen is de regering van de Krajina er slechts in UNPA-zuid in geslaagd

[REDACTED]

een aanzienlijk deel van de economische infrastructuur te herstellen. Door de voortdurende spanningen en een daarmee samenhangend gebrek aan middelen is dit herstel in ieder geval in UNPA-west nog nauwelijks gestart. Indien deze ontwikkeling bevestigd wordt, kan dit grote gevolgen hebben voor de toekomst van UNPA-west. Deze ligt vrijwel volledig geïsoleerd van de overige delen van de Krajina. Bovendien was de meerderheid van de Serviërs in deze UNPA vóór de oorlog kleiner dan in andere delen van de Krajina. Een vertrek van een relatief groot aantal Serviërs zou tegen deze achtergrond kunnen inhouden dat het herstel van het Kroatische gezag over deze UNPA eenvoudiger zou zijn dan met betrekking tot de andere UNPA's het geval zou zijn.

De "Joegoslavische" legerleiding heeft gesteld dat Kroatië beoogt een "Joegoslavische" militaire interventie uit te lokken rond het schiereiland Prevlaka. Zoals reeds eerder gemeld, heeft een Kroatische staatscommissie de territoriale wateren van Kroatië onlangs zodanig geherdefinieerd dat vrijwel de volledige monding van de Montenegrijnse baai van Kotor binnen die territoriale wateren valt. Deze baai is van strategisch belang omdat zich daar de enige "Joegoslavische" marinebases bevinden. De Kroatische verklaring wordt dan ook door "Joegoslavië" als een provocatie beschouwd, die bovendien de geest schendt van de overeenkomst van 1992 om Prevlaka onder VN-auspiciën te demilitariseren. Deze kwestie lijkt de voorzichtige verbetering in de bilaterale betrekkingen, die zich de afgelopen maanden leek af te tekenen, weer teniet te doen.

Servië/Montenegro

Volgens recente persberichten zou de "Joegoslavische" CGS Perisic zijn ontslag hebben ingediend omdat de "Joegoslavische" officieren onvoldoende salarisverhoging zouden ontvangen. Persberichten als zou de plaatsvervanger van Perisic, LtGen Kovacevic, tot zijn opvolger zijn benoemd, zijn echter inmiddels tegengesproken. Wel is bevestigd dat de bevelhebber van de "Joegoslavische" marine, Isakovic, en de bevelhebber van het Eerste leger, Cokic, zijn vervangen omdat zij de pensioengerechtigde leeftijd hadden bereikt.

Er waren reeds geruime tijd aanwijzingen voor ontevredenheid binnen de "Joegoslavische" militaire leiding. Deze hangt voor een deel samen met het gebrek aan middelen voor de strijdkrachten, dat zowel de leefomstandigheden van de beroepsmilitairen als de inzetbaarheid van de strijdkrachten zou aantasten. Zo wees het orgaan van de "Joegoslavische" strijdkrachten er vorige week nog op dat de Servische politie over een groter budget zou beschikken dan het Federale leger. Het eventuele ontslag van Perisic zou met deze onvrede kunnen samenhangen. Er zijn echter ook aanwijzingen dat de spanningen verband houden met de "Joegoslavische" boycotmaatregelen tegen de Bosnische Serviërs. Perisic heeft nauwe banden met Mladic; het is zeker niet uitgesloten dat zijn eventuele ontslagaanbod mede bedoeld zou zijn als een uiting van onvrede met het beleid van Milosevic.

De NAVO publiceert regelmatig studies over de economische situatie in "Joegoslavië" en de gevolgen van de internationale sancties tegen dat land. In het meest recente rapport wordt gesteld dat het economische herstelprogramma dat de "Joegoslavische" regering in januari jl. heeft ingevoerd, op papier goede resultaten

heeft gehad. Zo is de industriële produktie in de eerste helft van 1994 met een gemiddelde van meer dan 3% per maand gestegen. De inflatie is volledig tot staan gekomen. In de praktijk blijkt echter geen sprake van een daadwerkelijk economisch herstel. Het Bruto Nationaal Produkt zal dit jaar vermoedelijk niet meer dan 40% van dat van 1989 bedragen. In de genoemde studie wordt de verwachting uitgesproken dat het herstelprogramma, dat was gebaseerd op de aanname dat de internationale sancties van korte duur zouden zijn, gedoemd is te mislukken.

In 1994 werd voor de derde achtereenvolgende maal een recordoogst behaald. Er is in ieder geval ruim voldoende voedsel beschikbaar om de komende winter in de behoeften van de bevolking te voorzien. Dit heeft echter negatieve gevolgen gehad voor de boeren, omdat de prijzen voor graan zijn gedaald, maar de produktiekosten zijn gestegen. Om te voorkomen dat de boeren het voedsel op de zwarte markt zullen brengen, heeft de regering een groot deel van de oogst opgekocht in ruil voor brandstof. Daardoor zijn evenwel de strategische reserves gedaald; er zijn aanwijzingen dat de regering de rest van de oogst wil opkopen in ruil voor kunstmeststoffen.

De genoemde studie wijst erop dat de internationale sancties tegen "Joegoslavië" hebben geleid tot een aanzienlijke groei van de georganiseerde (economische) criminaliteit in het land. De Servische mafia zou in Belgrado de controle hebben verworven over het gehele economische leven. Zij heeft bovendien connecties met de georganiseerde misdaad in andere landen, zoals Kroatië, Slovenië, Italië, Rusland, Turkije en Albanië. Deze groeperingen houden zich bezig onder meer illegale wapenhandel, drugssmokkel en het "witwassen" van zwart geld. Er zijn aanwijzingen dat "Joegoslavische" overheidsfunctionarissen, met inbegrip van militairen, hierbij betrokken zijn. Zo is het onwaarschijnlijk dat het gebruik van de Donau voor drugstransporten plaatsvindt zonder medeweten van het "Joegoslavische" leger.

Op grond van deze gegevens concludeert de NAVO-studie dat "Joegoslavië" in de voorzienbare toekomst een centrum van de georganiseerde misdaad zal blijven. Er zijn geen aanwijzingen dat de sancties de positie van het Servische regime hebben aangetast. Wel hebben zij bijgedragen aan een groei in het Servische nationalisme en de regering de gelegenheid gegeven bij de allocatie van middelen prioriteit te geven aan de veiligheidsdiensten en strijdkrachten. In tegenstelling tot de civiele industrie werken alle fabrieken voor militaire goederen nog steeds op volle kracht; "Joegoslavië" blijft een belangrijke wapenproducent.

Er waren recentelijk aanwijzingen dat de "Joegoslavische" centrale bank vrijwel geen reserves in harde valuta meer bezit. Deze melding lijkt te worden bevestigd door het feit dat de nieuwe "Joegoslavische" dinar, die in januari was gepresenteerd op basis van pariteit met de Duitse Mark en deze koers maanden heeft behouden, de afgelopen weken op de zware markt 40% goedkoper is geworden. Deze ontwikkeling, die de verwachtingen in de genoemde studie lijkt te bevestigen, kan ingrijpende gevolgen hebben voor de positie van Milosevic. Hij zou daardoor in versterkte mate moeten streven naar een ook in economisch opzicht zinvolle verlichting van de sancties tegen zijn land. Dat zou vermoedelijk op

korte termijn in de kaart spelen van de extreem-nationalistische oppositie, die Milosevic er reeds nu van beschuldigt de Servische belangen op te offeren. Overigens zou een structureel herstel van de "Joegoslavische" economie jaren vergen, zelfs indien de sancties met onmiddellijke ingang zouden worden opgeheven.

Conclusie/voorzicht

Ondanks aanwijzingen voor tekorten aan reserve-onderdelen bij de Bosnisch-Servische strijdkrachten is er vooralsnog geen reden om aan te nemen dat de inzetbaarheid van die strijdkrachten negatief wordt beïnvloed door de "Joegoslavische" boycotmaatregelen. Betwijfeld wordt overigens of de militaire hulpverlening vanuit "Joegoslavië" volledig is stopgezet.

De Bosnisch-Servische militaire en politieke leiding heeft opnieuw aangegeven bereid te zijn tot compromissen; zelfs zou zij onder bepaalde voorwaarden genoegen willen nemen met veel minder dan 64% van het huidige Bosnische grondgebied. Vooralsnog blijft echter onzeker of het méér betreft dan retoriek.

De hernieuwde verlenging van het UNPROFOR-mandaat voor Kroatië zal vermoedelijk impopulair zijn bij de Kroatische bevolking en strijdkrachten. Tegen die achtergrond blijft kleinschalig militair optreden tegen de UNPA's, bedoeld om tegemoet te komen aan de publieke opinie, tot de mogelijkheden behoren.

Een recente studie concludeert dat "Joegoslavië" als gevolg van de internationale sancties tegen het land kampt met aanzienlijke sociale en economische problemen. Het land heeft zich ontwikkeld tot een centrum van (economische) criminaliteit. Indien de Servische president Milosevic niet op korte termijn een ook in economisch opzicht relevante verlichting van de sancties weet te bewerkstelligen, zal de instabiliteit rond het land verder toenemen.